

Ігор М. Кукса
ДЕРЖАВНІ ВАЖЕЛІ АКТИВІЗАЦІЇ ЗАРУБІЖНОЇ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ
РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті викладено результати досліджень основних державних важелів формування інвестиційного клімату національної економіки, визначено можливі напрями активізації іноземної інвестиційної активності для забезпечення гарантії захисту вітчизняних та іноземних інвестицій протягом тривалого часу; створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату для реалізації пріоритетних державних програм та інвестиційних проектів сприяння залученню продуктивного прямого іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва та встановлення державного контролю за його використанням; створення сприятливих умов для розвитку спільних виробничих підприємств тощо.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційний розвиток підприємств; інвестиційний клімат; інвестиції; іноземні інвестиції; національна економіка.

Літ. 10.

Игор Н. Кукса
ГОСУДАРСТВЕННЫЕ РЫЧАГИ АКТИВИЗАЦИИ ЗАРУБЕЖНОЙ
ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ
НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье изложены результаты исследований основных государственных рычагов формирования инвестиционного климата национальной экономики, определены возможные направления активизации иностранной инвестиционной активности для обеспечения гарантии защиты отечественных и зарубежных инвестиций в течение длительного периода, создание благоприятного инновационно-инвестиционного климата для реализации приоритетных государственных программ и инвестиционных проектов по содействию привлечению продуктивного прямого иностранного капитала в сферу материального производства и установление государственного контроля за его использованием, создание благоприятных условий для развития совместных производственных предприятий и т.п.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционное развитие предприятий; инвестиционный климат; инвестиции; иностранные инвестиции; национальная экономика.

Igor M. Kuksa¹
STATE LEVERS FOR INVESTMENT ACTIVITY REVIVAL
IN THE CONTEXT OF NATIONAL ECONOMY DEVELOPMENT

The article presents the results of the research on the basic state levers in the investment climate formation within the national economy, also defining the potential directions for activation of foreign investment presence in the country, paying special attention to the protection of national and foreign investments in the long term and to the creation of favourable climate for investments and innovations through the realization of state programs and state investment projects to attract the most productive direct foreign capital into the field of material production. It is also noted that favourable conditions must be created for newly established joint enterprises.

Keywords: innovational investment development of enterprises; investment climate; investments; foreign investments; national economy.

¹ National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

Постановка проблеми. Системний підхід до удосконалення організаційних форм державного регулювання інвестиційно-інноваційним розвитком національного господарства України передбачає формування інституціональної структури управління цими процесами та формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах управління економікою.

Аналіз останніх досліджень. Інвестиційний клімат являє собою сукупність політичних, економічних, юридичних, соціальних та інших чинників, що визначають, у кінцевому рахунку, ступінь ризику капіталовкладень і можливість їх ефективного використання. Існують чимало підходів до оцінювання інвестиційного клімату національної економіки, що різняться в залежності від цілей дослідження, кількості аналізованих показників та їх якісних характеристик.

Універсальна методика оцінювання інвестиційного клімату, що охоплює максимальну кількість економічних характеристик, показників торгівлі, характеристик політичного клімату, законодавчого середовища для інвестицій, дозволяє глибоко й всебічно оцінити ситуацію в країні на даний момент і судити про можливість її розвитку [4, 270].

Поняття інвестиційного клімату відрізняється складністю й комплексністю і може розглядатися на макро- і мікроекономічному рівнях. На макроекономічному рівні воно містить у собі показники політичного, економічного й соціального середовищ для інвестицій.

Невирішені частини проблеми. Для потенційних інвесторів в Україні при аналізі політичної ситуації вирішальну роль відіграють державна політика щодо іноземних інвестицій, імовірність націоналізації іноземного майна, участь країни в міжнародних договорах з різних питань, міцність державних інститутів, правонаступність політичної влади, ступінь державного втручання в економіку тощо.

На інвестиційному кліматі негативно позначаються не тільки прямі обмеження діяльності іноземних фірм, що містяться в законодавстві, але й нечіткість і, особливо, нестабільність законодавства приймаючої країни, оскільки ця нестабільність позбавляє інвестора можливості прогнозувати розвиток подій, що знижує рентабельність вкладень.

Метою дослідження є аналіз та обґрунтування державних важелів формування інвестиційного клімату національної економіки.

Основні результати дослідження. Серед економічних параметрів основна увага при оцінюванні інвестиційного клімату приділяється загальному стану економіки, стану валютної, фінансової і кредитної систем, митному режиму, можливостям використання робочої сили.

Велику роль в оцінюванні соціального середовища для інвестицій відіграють показники ставлення до іноземних інвестицій у суспільстві, ступінь його розшарування, наявність чи відсутність згоди з основних питань економічного й соціального розвитку країни, рівень безробіття, можливість страйків.

На мікроекономічному рівні інвестиційний клімат проявляє себе через двосторонні відносини фірми-інвестора і конкретних державних органів, господарських суб'єктів-постачальників, покупців, банків, а також профспілок і трудових колективів приймаючої країни. На цьому рівні відбувається конкре-

тизація узагальненої оцінки інвестиційного клімату в ході реальних економічних, юридичних, культурних контактів іноземної фірми з новим середовищем.

Макро- і мікрорівні інвестиційного клімату сприймаються інвесторами як єдине ціле, оскільки будь-які законодавчі зусилля уряду сформувати сприятливий інвестиційний клімат можуть блокуватися нормотворчістю місцевої влади, а зусилля на місцевому рівні щодо створення пільгового господарського режиму для іноземних інвестицій – найчастіше компенсувати деякі вади загальноекономічного регулювання центрального уряду.

Використання нових методологічних підходів дає можливість характеризувати інвестиційний клімат як особливу підсистему в інституційній системі економіки, покликану створити передумови для найкращого використання суспільно-економічних відносин у розвитку і науково-технологічному відновленні продуктивних сил суспільства через активну інвестиційну діяльність [5; 10].

Питання важливості іноземних інвестицій для економічного зростання країни є надзвичайно важливим, дискусійним і багато в чому невирішеним для держави. Під ними, як правило, розуміють вкладення зарубіжних юридичних чи фізичних осіб з метою контролю національних підприємств, отримання підприємницького прибутку, диверсифікації капіталовкладень, мінімізації ризиків діяльності, збільшення капіталізації материнських компаній, перешкоджання входженню на ринок конкурентів (так звані «захисні інвестиції»), захисту власних довготермінових політичних чи соціальних інтересів. Мотивація іноземних інвесторів може бути різною, а їх діяльність, спрямована на задоволення власних інтересів, не завжди співпадає з інвестиційними пріоритетами країни-реципієнта інвестицій.

Необхідність залучення іноземних інвестицій країнами-реципієнтами продиктована наступними чинниками: обмеженістю внутрішніх інвестиційних ресурсів або несприятливими умовами їх використання; низькою або односторонньою інвестиційною активністю власних інвесторів; необхідністю залучення разом з інвестиціями нової техніки та технологій; бажанням створити конкурентоспроможну економіку, освоїти світові ринки чи розширити свою присутність на старих; потребами в модернізації соціальної структури суспільства, пошуком нових робочих місць; політичними мотивами тощо.

Розвиток зарубіжної інвестиційної активності країн-донорів зумовлений низькою причин: надлишком капіталів у країні (низькі норми прибутку чи брак відповідної економічної структури для застосування капіталів); потребою в нових ринках збуту; потребою в економії на масштабах виробництва і досягнення максимуму ефективності на кожній зі стадій виробничого процесу; формуванням певного рівня конкурентоспроможності економіки; спробами обійти тарифні та нетарифні бар'єри в торгівлі; жорстким конкурентним та податковим законодавством окремих країн (зокрема, США чи країн ЄС), високими екологічними стандартами, витратами на заробітну плату чи розвиток інтелектуальних ресурсів фірм; пошуком більш високих норм прибутків на капітал; політичними чи соціальними мотивами тощо.

Під впливом перелічених факторів буде формуватися стратегічна позиція країни щодо залучення іноземних інвестицій і особливості виходу країни на міжнародний інвестиційний ринок.

Висновки. Можливими напрямками активізації іноземної інвестиційної активності могли би стати наступні: створення стабільного законодавства, яке має забезпечувати державні гарантії захисту вітчизняних та іноземних інвестицій протягом тривалого часу; створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату для реалізації пріоритетних державних програм та інвестиційних проектів; сприяння залученню продуктивного прямого іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва та встановлення державного контролю за його використанням; створення сприятливих умов для розвитку спільних підприємств, які займаються виробництвом; створення спільних підприємств за так званою «китайською схемою», яка передбачає з самого початку володіння контрольним пакетом акцій підприємства українською стороною, а згодом, за 5–7 років, українськими мають бути 75% акцій, а ще за 10–12 років спільне підприємство стає повністю українським; заборона ввезення спільними підприємствами застарілої продукції та технологій, які в розвинених країнах вважаються вичерпаними; розробка та прийняття законів щодо страхування.

1. Грушко В.І., Чумаченко О.Г. Первинне публічне розміщення акцій (ІРО): теорія та практика вітчизняних компаній: Монографія. – К.: Дорадо-друк, 2009. – 252 с.
2. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект): Наукова монографія. – К.: Світ знань, 2002. – 528 с.
3. Інвестиційний бізнес в Україні: Навч. посібник / О.А. Кириченко, О.І. Харченко та ін. – К.: Дорадо, 2008. – 477 с.
4. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: Монографія / М.П. Денисенко, Л.І. Михайлова, І.М. Грищенко, А.П. Гречан та ін.; За ред. д.е.н., проф. М.П. Денисенка та д.е.н., проф. Л.І. Михайлової. – Суми: Університетська книга, 2008. – 1050 с.
5. Інституційні засади інноваційної економіки: міжнародний досвід та вітчизняна практика: Монографія / А.С. Аблов, О.С. Довгий, Л.П. Гальперин та ін.; За ред. д.е.н., проф. В.Є. Новицького. – К.: КВ НАУ, 2005. – 200 с.
6. Кім Ю.Г., Кириченко О.А. Інвестиційне право як чинник фінансової безпеки капіталів в Україні // Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні питання юридичної науки». – Тернопіль, 2008. – С. 42–46.
7. Кім Ю.Г., Кириченко О.А. Організаційно-правове регулювання фінансового ринку в Україні // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №22. – С. 19–21.
8. Нова економіка: форми впливу, причини і наслідки: Монографія / Х. Клодт та ін. – К.: Таксон, 2006. – 306 с.
9. Україна – 2015: Національна стратегія розвитку / За наук. ред. В.М. Геєць, В.П. Семиноженко, Б.Є. Кваснюк. – К.: Український форум, 2008. – 74 с.
10. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: Монографія / О.А. Кириченко, С.А. Єрохін та ін.; За ред. О.А. Кириченка. – К.: Національна академія управління, 2008. – 345 с.

Стаття надійшла до редакції 11.11.2013.